

SIGURNOSNI NALOG

BROJ: 2013/009 rev 03

SAFETY ORDER

NUMBER: 2013/009 rev 03

CRNA GORA
AGENCIJA ZA CIVILNO VAZDUHOPLOVSTVO

Naslov: Sigurnosni nalog kojim se utvrđuju zahtjevi u vezi sa radovima održavanja vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti i njihovih resursa /

Title: Safety order laying down the requirements related to aircraft and aircraft components maintenance tasks and resources of aircraft components

Na inicijativu: Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore (u daljem tekstu: Agencija) /

Initiated by: The Civil Aviation Agency of Montenegro (hereinafter: the CAA)

Na osnovu člana 6 stav 1 tačka 10, a u vezi sa čl. 78 i 80 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, br. 30/12, 30/17 i 82/20), Agencija za civilno vazduhoplovstvo donijela je:

SIGURNOSNI NALOG

Broj: 2013/009 rev 03

Referentni propisi:

Zakon o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, br. 30/12, 30/17 i 82/20)

Pravilnik o osnovnim pravilima u oblasti civilnog vazduhoplovstva i nadležnostima evropske agencije za sigurnost vazdušnog saobraćaja („Službeni list CG“, br. 22/13 i 15/17)

Pravilnik o projektovanju, proizvodnji, popravci, modifikaciji, održavanju i provjeri plovidbenosti Aneks II vazduhoplova („Službeni list CG“, broj 66/16)

Svrha:

Ovaj nalog za zaštitu sigurnosti donosi se radi unapređenja procedura, načina rada i kvaliteta održavanja vazduhoplova na koje se ne primjenjuje Pravilnik o osnovnim pravilima u oblasti civilnog vazduhoplovstva i nadležnostima evropske agencije za sigurnost vazdušnog saobraćaja, kao i ujednačavanja prakse izrade priručnika koji se koriste u održavanju ovih vazduhoplova.

Agencija ovim sigurnosnim nalogom utvrđuje dodatne radove održavanja ovih vazduhoplova i vazduhoplovnih komponenti (uključujući i motore), njihove intervale i standarde, ukoliko je primjenljivo,

In accordance with the Article 6, paragraph 1, point 10, and in conjunction with Articles 78 and 80 of the Law on Air Transport (“Official Gazette of Montenegro”, No. 30/12, 30/17 and 82/20), the Civil Aviation Agency, has adopted:

SAFETY ORDER

Number: 2013/009 rev 03

Regulation Reference:

The Law on Air Transport (“Official Gazette of Montenegro”, No. 30/12, 30/17 and 82/20).

Regulation on common rules in the field of civil aviation and the competences of the European Aviation Safety Agency (“Official Gazette of Montenegro”, No. 22/13 and 15/17).

Regulation on design, manufacture, repair, modification, maintenance and airworthiness testing Annex II of the aircraft (“Official Gazette of Montenegro”, No. 66/16).

Purpose:

This safety order is issued to improve the procedures, work methods and quality of aircraft maintenance to which the Regulation on common rules in the field of civil aviation and the competences of the European Aviation Safety Agency does not apply, as well as to harmonize development of manuals used in maintenance of these aircraft.

With this safety order, the Agency shall determine the additional maintenance tasks for these aircraft and aircraft components (including engines), their intervals and standards, if applicable, relating to the

koji se odnose na plovidbenost vazduhoplova, a koji nijesu navedeni u dokumentaciji njihovog proizvođača, s tim da se vodi računa o preporuci proizvođača (ako postoji u pogledu tih radova).

1. Opšte uputstvo

a) Svakim Programom tehničkog održavanja, za složene vazduhoplove na motorni pogon, na koje se odnosi ovaj sigurnosni nalog, utvrđuju se poslovi koji se smatraju baznim održavanjem.

b) Program tehničkog održavanja vazduhoplova vlasnika/operatora tog vazduhoplova (u daljem tekstu: PTO) se izrađuje u skladu sa intervalima i uputstvima navedenim u tehničkoj dokumentaciji nosioca uvjerenja o tipu vazduhoplova ili vazduhoplovnog stručnjaka, uključujući pojedinačne radove koji su utvrđeni u tački 2 ovog naloga. Ukoliko ovi radovi nisu sadržani u tehničkoj dokumentaciji nosioca uvjerenja o tipu vazduhoplova ili vazduhoplovnog stručnjaka, utvrđuju se u PTO u skladu sa preporukom proizvođača pojedine komponente na koju se radovi odnose. Ukoliko ovi radovi nisu sadržani ni u preporukama proizvođača pojedine komponente na koju se radovi odnose, utvrđuju se u PTO u skladu sa tačkom 2 ovog naloga.

2. Dodatni zahtjevi u vezi sa održavanjem su:

1) Za određivanje vremena između dvije obnove (TBO) motora/agregata (starter, alternator, karburator, magneti, vakuum pumpa, itd.) i elise, vlasnik/operator primjenjuje preporuke proizvođača motora/agregata kao što su servisni bilteni (SBs), servisna pisma (SLs), informativna servisna pisma (SILs) ili slični dokumenti na koje se priručnik za održavanje ili priručnik za planiranje održavanja pozivaju, pri čemu vlasnik/operator može da odstupa od preporuka proizvođača, ali uz prethodno sačinjenu izjavu u Programu tehničkog održavanja vazduhoplova, koja jasno definiše odnos vlasnika/operatora vazduhoplova prema preporukama proizvođača (SBs, SLs, SILs...).

2) Vaganje vazduhoplova se obavlja:

- prije izdavanja Uvjerenja o plovidbenosti vazduhoplovu ili Dozvole za letenje vazduhoplova, ako nedostaje izvještaj o masi i ravnoteži;
- kod uvoza, ako nedostaje izvještaj o masi i ravnoteži;

airworthiness of aircraft, which are not specified in their manufacturer's documentation, taking into account the manufacturer's recommendation (if any in respect of these activities).

1. General instruction

a) Every Aircraft Maintenance Programme, for complex motor powered aircraft, to which this safety order refers to, shall define the tasks that are considered as base maintenance tasks.

b) The owner's/operator's Aircraft Maintenance Programme of the owner / operator of that aircraft (hereinafter: AMP) is prepared in accordance with the intervals and instructions specified in the technical documentation of the aircraft type certificate holder or aeronautical expert, including individual tasks listed in the point 2 of this order. If these tasks are not contained in the technical documentation of the aircraft type certificate holder or aeronautical expert, individual components to which the tasks are related are defined in the AMP in accordance with the recommendation of the manufacturer. If these activities are not contained in the recommendations of the manufacturer of the individual components to which the tasks are related also, tasks are defined in the AMP in accordance with item 2 of this order.

2. Additional requirements related to maintenance are:

1) For determining Time Between Overhauls (TBO) of the engine / generator (starter, alternator, carburettor, magnets, vacuum pump, etc.) and of the propeller, the owner / operator shall apply recommendations of engine manufacturer / generator such as Service Bulletins (SBs), Service Letters (SLs), Service Information Letters (SILs) or similar documents which Aircraft Maintenance Manual or Maintenance Planning Document refer to, where the owner/operator may deviate from manufacturer's recommendations in case there is a previously prepared statement in Aircraft Maintenance Programme, that clearly defines the position of aircraft owner/operator regarding the manufacturer's recommendations (SBs, SLs, SILs...).

2) Weighing of aircraft is performed:

- before the issuance of the Certificate of Airworthiness or Permit to Fly, if weight and balance report is missing;
- on import, if weight and balance report is missing;
- in case of any modifications or tasks (painting, repairs, etc.) when the influence on the mass and / or

- u slučajevima modifikacija ili radova (bojanja, popravki i sl.) kada se računski ne može tačno odrediti uticaj na masu i/ili položaj centra težišta.

3) Za vazduhoplove koji se koriste za izvođenje komercijalnih letačkih operacija i operacija u skladu sa pravilima instrumentalnog letenja (IFR) provjera specificirane opreme vrši se u sljedećim rokovima:

3.1.) Provjera kapaciteta

- a) olovne baterije se vrši svaka 3 mjeseca.
- b) Nikal-Kadmijum baterije se vrši svaka 4 mjeseca.

3.2) Provjera pito-statičkog sistema na pojavu gubitka fluida (curenje) se vrši svaka 24 mjeseca.

Postupak provjere pito-statičkog sistema na pojavu gubitka fluida (curenje) se vrši na sledeće načine:

- a) Stavlja se pod pritisak pito-statički sistem tako da pokazivač brzine vazduhoplova pokazuje brzinu krstarenja ili 150 čvorova i zadržava se. Nakon isteka jednog minuta potvrđuje se da pokazivač brzine pokazuje zadatu ili manju brzinu od zadate za 10 ili manje čvorova;
- b) Stavlja se pod vakum statički sistem tako da pokazivač visine vazduhoplova pokazuje 1000 ft i zadržava se. Nakon isteka jednog minuta potvrđuje se da pokazivač visine pokazuje zadatu ili manju visinu od zadate za 100 ft ili manje.

3.3) Test visinomjera se vrši svaka 24 mjeseca i to po primjenljivom standardu: FAR 43, Dodatak E;

3.4) Test brzinomjera se vrši svaka 24 mjeseca i to po primjenljivim standardima: ETSO C2d ili ETSO C46a;

3.5) Test pokazivača vertikalne brzine se vrši svaka 24 mjeseca i to po primjenljivom standardu: ETSO C8e;

3.6) Kalibracija magnetnog kompasa se vrši svaka 24 mjeseca, a može i ranije ako su se na vazduhoplovu obavljale instalacije instrumenata koje bi na neki način ugrozili tačnost kompasa. Kalibracija kompasa se obavlja po primjenljivim standardima ETSO C7e ili novije izdanje;

position of the centre of gravity cannot be precisely calculated.

3) For aircraft used to perform commercial flight operations and instrument flight operations (IFR), the verification of the specified equipment shall be performed within the following time limits:

3.1.) Capacity check

- a) for Lead batteries is performed every 3 months.
- b) for Nickel-Cadmium batteries is performed every 4 months.

3.2) Pitot-static testing in case of leakage is performed every 24 months.

The procedure of pitot-static testing in case of leakage is performed as follows:

- a) The pitot-static system is put under pressure so that the aircraft airspeed indicator shows the cruising speed or 150 knots and it holds. After one minute, it should be verified that the airspeed indicator shows the set speed or decreased speed by 10 knots or less;
- b) The static system is put under vacuum so that the aircraft altitude indicator shows 1000 ft and it holds. After one minute, it should be verified that the altitude indicator shows set altitude or lower altitude by 100 ft or less.

3.3) Testing of the altimeter – every 24 months in accordance with the applicable standard: FAR 43, Appendix E;

3.4) Testing of airspeed indicator – every 24 months in accordance with the applicable standards: ETSO C2d or ETSO C46a;

3.5) Testing of variometer (VSI) - every 24 months in accordance with the applicable standard: ETSO C8e;

3.6) Calibration of magnetic compass – every 24 months, and possibly earlier if instruments that would somehow undermine the compass accuracy have been installed on aircraft. The compass calibration is performed in accordance with the applicable standards ETSO C7e or newer edition;

3.7) Zamjena gipkih crijeva u trupu vazduhoplova se vrši nakon isteka 10 godina od njihove instalacije;

3.8) Zamjena crijeva vakuum sistema se vrši nakon isteka 10 godina od njihove instalacije;

4) Za sve vrste vazduhoplova provjera specificirane opreme iz ove tačke vrši se u sljedećim rokovima:

4.1) Detaljna vizuelna inspekcija

- a)** Prsluka za spašavanje vrši se svakih 6 mjeseci
- b)** Pojaseva za vezivanje u putničkoj i pilotskoj kabini vrši se svakih 12 mjeseci;

4.2) Pregledi izlaza/otvora u slučaju opasnosti se vrše svakih 12 mjeseci;

4.3) Provjera kompletnosti i rokova trajanja sadržaja kutije za prvu pomoć se vrši svakih 12 mjeseci;

4.4) Test transpondera obavlja se svaka 24 mjeseca i to po primjenjivom standardu: FAR 43, Dodatak F i EASA SIB No.: 2011-15R2 ili novije izdanje;

4.5) ELT - Provjera roka važenja baterije i dovoljne jačine signala odaslanog sa antene obavlja se svakih 12 mjeseci;

4.6) Zamjena gipkih crijeva u prostoru motora za sve vrste vazduhoplova:

- za gumena crijeva vrši se nakon isteka 5 godina od njihove instalacije;
- za teflonska crijeva vrši se nakon isteka 10 godina od njihove instalacije.

4.7) Vaganje aparata za gašenje požara u putničkoj i pilotskoj kabini vrši se na svakih 12 mjeseci.

5. Prelazne odredbe

Vlasnici/Operatori vazduhoplova na koje se odnosi ovaj sigurnosni nalog uskladiće Programe tehničkog održavanja svojih vazduhoplova sa ovim sigurnosnim nalogom u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog sigurnosnog naloga.

3.7) Replacement of flexible hoses in fuselage is performed 10 years after their installation;

3.8) Replacement of vacuum system hoses is performed 10 years after their installation;

4) For all types of aircraft, the inspection of the equipment referred to in this paragraph is performed within the following deadlines:

4.1) Detailed visual inspection of:

- a)** Life vests is performed every 6 months
- b)** Seat belts and restraining belts in the passenger compartment and flight deck is performed every 12 months;

4.2) Inspections of emergency exits are performed every 12 months;

4.3) Completeness of the first aid kit and its expiry date is performed every 12 months;

4.4) The transponder test shall be performed every 24 months according to applicable standard: FAR 43, Appendix F and EASA SIB No. : 2011-15R2 or newer edition;

4.5) ELT - Check of the battery life and sufficient strength of the signal emitted from the antenna shall be performed every 12 months;

4.6) Replacement of flexible hoses in the engine compartment for all types of aircraft:

- for rubber hoses, is performed 5 years after their installation;
- for teflon hoses, is performed 10 years after their installation.

4.7) Weighing of the fire extinguishers in the passenger compartment and flight deck shall be performed every 12 months.

5. Transitional Provisions

Aircraft owners/operators to whom this Safety order applies shall align their Aircraft Maintenance Programmes with this Safety Order within 12 months of entry into the force of this Safety Order.

6. Stupanje na snagu Ovaj sigurnosni nalog stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se na internet stranici Agencije.		6. Entry into force This Safety Order shall enter into force on the day of its adoption, and it shall be published on the web site of the Agency.	
Direktor / Director Zoran Maksimović		Datum stupanja na snagu <i>Date of entry into force</i>	13.10.2021.